

Sygn. akt III KK 325/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 października 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Małgorzata Gierszon (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Jerzy Grubba

SSN Dariusz Kala

Protokolant Elżbieta Wawer

w sprawie **M. H.**,

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu w trybie art. 535 § 5 k.p.k.

w dniu 13 października 2021 r. kasacji Prokuratora Generalnego

od wyroku nakazowego Sądu Rejonowego w L.

z dnia 14 stycznia 2019 r., sygn. akt III K (...),

**1. uchyla zaskarżony wyrok nakazowy i przekazuje sprawę
Sądowi Rejonowemu w L. do ponownego rozpoznania;**

**2. wydatkami postępowania kasacyjnego obciąża Skarb
Państwa.**

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w L. wyrokiem z dnia 14 stycznia 2019 r., sygn. akt III K (...) ,uznał M. H. za winnego tego, że „w okresie od dnia 30 września 2011 r. do dnia 14 marca 2018 r. w L. uchylał się od wykonywania obowiązku alimentacyjnego na rzecz córki S. H. określonego co do wysokości wyrokiem Sądu Rejonowego w R. w sprawie o sygn. akt III C (...) oraz syna J. H. określonego co do wysokości

wyrokiem Sądu Okręgowego w L. w sprawie o sygn. akt III C (...), przy czym łączna wysokość powstałych wskutek tego zaległości stanowi równowartość co najmniej 3 świadczeń okresowych, przez co naraził ich na niemożność zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych”, to jest popełnienia przestępstwa z art. 209 § 1a k.k. w zw. z art. 209 § 1 k.k. i za to na podstawie art. 209 § 1a k.k. w zw. z art. 34 § 1 i 1a pkt 1 k.k. i art. 35 § 1 k.k. wymierzył mu karę 1 roku ograniczenia wolności, polegającą na wykonywaniu nieodpłatnej kontrolowanej pracy na cele społeczne w wymiarze 20 godzin w stosunku miesięcznym.

Na podstawie art. 34 § 3 k.k. w zw. z art. 72 § 1 pkt 3 k.k. zobowiązał oskarżonego do wykonywania ciążącego na nim obowiązku łóżenia na utrzymanie córki S. H. i syna J. H.. Sąd zwolnił oskarżonego od zapłaty na rzecz Skarbu Państwa kosztów procesu.

Od tego wyroku nakazowego żadna ze stron nie wniosła sprzeciwu i uprawomocnił się on w dniu 1 lutego 2019 r.

Orzeczenie to zaskarżył, na podstawie art. 521 § 1 k.p.k., w całości na korzyść oskarżonego M. H. Prokurator Generalny. Skarżący zarzucił mu rażące i mające istotny wpływ na treść wyroku naruszenie przepisów prawa procesowego, to jest art. 500 § 1 i § 3 k.p.k. w zw. z art. 501 pkt 3 k.p.k., polegające na rozpoznaniu sprawy oskarżonego M. H. na posiedzeniu w postępowaniu nakazowym, pomimo wynikających z materiału dowodowego istotnych wątpliwości co do jego winy, z uwagi na ujawnienie się okoliczności, o których stanowi art. 79 § 1 pkt 3 k.p.k., rodzących obowiązek udziału obrońcy w postępowaniu, a zarazem wykluczających możliwość wydania wyroku w tym trybie. W związku z tym zarzutem wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja jest oczywiście zasadna i jako taka podlega uwzględnieniu – w trybie art. 535 § 5 k.p.k.

Zaskarżony wyrok nakazowy wydany zapadł bowiem z rażącym naruszeniem art. 500 § 1 i § 3 k.p.k. w zw. z art. 501 pkt 3 k.p.k., to jest tych przepisów powołanych w zarzucie kasacji. Charakter tego uchybienia oraz jego procesowe następstwa (wydanie wyroku nakazowego – mimo braku ku temu przewidzianych ustawą procesową warunków) powoduje, że nie tylko mogło, ale wręcz miało ono istotny wpływ na treść zaskarżonego wyroku. Nie ulega wątpliwości, że przywołane przepisy określają warunki przy spełnieniu których jest dopiero możliwe rozstrzygnięcie przez sąd o odpowiedzialności karnej oskarżonego wyrokiem nakazowym - bez przeprowadzenia postępowania dowodowego. Istotne jest przy tym i to, iż możliwość taka jest uzależniona od łącznego spełnienia tych wszystkich wymienionych w tych przepisach warunków. Między innymi przepis art. 500 § 3 k.p.k. stanowi, że Sąd może wydać wyrok nakazowy, jeżeli na podstawie zebranych dowodów okoliczności czynu i wina oskarżonego nie budzą wątpliwości. Natomiast przepis art. 501 pkt 3 k.p.k. stanowi o niedopuszczalności wydania wyroku nakazowego wówczas, gdy „zachodzą okoliczności, o których mowa w art. 79 § 1 k.p.k.”. Niespełnienie któregośkolwiek z tych warunków wyłącza dopuszczalność rozpoznania sprawy w tym trybie i wydania wyroku nakazowego. Wówczas koniecznym jest rozpoznanie sprawy na rozprawie głównej.

Oznacza to, co podkreśla Sąd Najwyższy w swym jednolitym i konsekwentnym orzecznictwie, że dla wydania takiego wyroku wymagane jest osiągnięcie przez sąd, w oparciu o zebrane w dochodzeniu dowody, dostatecznego stopnia pewności w zakresie braku wątpliwości co do okoliczności popełnienia czynu przestępnego i winy oskarżonego. Wymóg ten jest spełniony zwłaszcza wówczas, gdy sprawca przyznał się do popełnienia zarzucanego mu czynu, a przyznanie się nie nasuwa zastrzeżeń lub gdy istnieją oczywiste dowody dopuszczenia się czynu (vide: wyrok SN z dnia 2 lutego 2016 r, sygn. akt IV KK 372/15, nr Lex 1991142; wyrok SN z dnia 23 kwietnia 2015 r., sygn. akt II KK 82/15, Biul. PK 2015/4/9-13).

Tymczasem w toku postępowania przygotowawczego M.H., będąc przesłuchany w charakterze podejrzanego w dniu 29 marca 2018 r., nie przyznał się do stawianego mu zarzutu, skorzystał z prawa odmowy składania wyjaśnień

stwierdzając jedynie, że obecnie jest wobec niego prowadzona egzekucja komornicza zasądzonych na dzieci alimentów, w łącznej kwocie 660 zł. Oświadczył też, że posiada orzeczenie o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, rentę chorobową ZUS i jest częściowo niezdolny do pracy. Nie powołał się jednak przy tym na swoje leczenie w poradni zdrowia psychicznego, czy też poradni odwykowej.

Po wpłynięciu do Sądu Rejonowego w L. aktu oskarżenia przeciwko M. H. kilkakrotnie składał on już wnioski o ustanowienie obrońcy z urzędu, z powołaniem się na stan swojego zdrowia psychicznego. Pierwszy wniosek wpłynął w dniu 1 sierpnia 2018 r. uzasadniono go wskazując na „skomplikowany charakter sprawy małe dochody, posiadanie renty ZUS z tytułu niezdolności do pracy (lekarz prowadzący psychiatra)”. Sprawę pierwotnie skierowano do rozpoznania na rozprawie. Na rozprawie w dniu 18 września 2018 r. Sąd postanowił odroczyć rozpoznanie wniosku oskarżonego o ustanowienie obrońcy z urzędu, do czasu zapoznania się z aktami sprawy z powództwa M. H. o obniżenie alimentów.

Nadto w piśmie z dnia 21 czerwca 2018 r., adresowanym do Ministra Sprawiedliwości, które zostało przekazane do Sądu w dniu 28 czerwca 2018 r. i dołączone do akt sprawy, oskarżony również podniósł, że jest pacjentem poradni zdrowia psychicznego i w sprawie nie był poddany stosownym badaniom.

Na kolejnej rozprawie w dniu 8 listopada 2018 r. Sąd, na podstawie art. 78 § 1 k.p.k. w zw. z art. 81 § 1 k.p.k., odmówił oskarżonemu wyznaczenia obrońcy z urzędu. Stwierdził, iż „nie zachodzą podstawy do ustanowienia obrońcy wskazane we art. 79 § 1 i 2 k.k. (tak na k. 149v) , a sprawa nie ma skomplikowanego charakteru i oskarżony może bronić się sam”. Jednakże Sąd postanowił zwrócić się do Przychodni Psychiatrycznej [...] w Ł. o nadesłanie kserokopii dokumentacji medycznej i polecił przedłożenie akt po jej nadesłaniu, w celu podjęcia stosownej decyzji.

Kolejne pismo oskarżonego z dnia 8 listopada 2018 r. o wyznaczenie mu adwokata z urzędu, w którym konsekwentnie oświadczał, że leczył się w poradni zdrowia psychicznego, zostało uznane za zażalenie na postanowienie o odmowie

wyznaczenia obrońcy z urzędu. Postanowieniem z dnia 15 listopada 2018 r. Sąd Rejonowy w L. to zaskarżone postanowienie utrzymał w mocy. W aktach sprawy znajduje się także korespondencja oskarżonego, m.in. dotycząca wyznaczenia obrońcy, również z datą 8 listopada 2018 r., która wpłynęła do Sądu w dniu 14 listopada 2018 r. (została dołączona do akt za postanowieniem z dnia 15 listopada 2018 r.), w której wskazuje on nazwę i adres poradni zdrowia psychicznego, w której się leczy.

W dniu 27 listopada 2018 r. wpłynęła do Sądu żądana kserokopia historii choroby oskarżonego, z której wynikało, że rozpoznano u oskarżonego jednostkę chorobową oznaczoną międzynarodowym symbolem F31 (choroba afektywna dwubiegunowa) oraz, jak wynika z dokumentacji medycznej, diagnoza taka została postawiona co najmniej w 2014 r., a oskarżony leczył się w Przychodni Psychiatrycznej [...] w Ł. od roku 2009.

Kolejne pismo M. H., w tej samej kwestii, określone jako zażalenie na postanowienie z dnia 15 listopada 2018 r. wpłynęło do Sądu w dniu 17 grudnia 2018 r. i skutkowało wydaniem w dniu 18 grudnia 2018 r. zarządzenia stwierdzającego, że od kwestionowanego postanowienia zażalenie nie przysługuje.

Następnie zarządzeniem z dnia 4 stycznia 2019 r. w sprawie tej został wyznaczony nowy sędzia - referent, który zarządzeniem bez daty skierował ją na posiedzenie w przedmiocie wydania wyroku nakazowego wobec stwierdzenia podstaw do wydania rozstrzygnięcia w tym trybie. Wyrok taki został wydany w dniu 14 stycznia 2019 r. o treści wskazanej na wstępie uzasadnienia niniejszej kasacji.

Z powyższego wynika, że Sąd Rejonowy w L., w czasie rozpoznania niniejszej sprawy, już dysponował sygnałami wskazującymi na poważne wątpliwości co do stanu zdrowia oskarżonego, potwierdzonymi dokumentacją medyczną (uzyskaną nota bene na żądanie Sądu), z której wynikało, że u oskarżonego co najmniej w roku 2014 rozpoznano chorobę afektywną dwubiegunową, przy czym już od roku 2009 był on pacjentem poradni zdrowia psychicznego.

W tych okolicznościach przyjęcie przez Sąd, że wina oskarżonego nie budzi

wątpliwości, co jest jednym z warunków wydania na posiedzeniu wyroku nakazowego (art. 500 § 3 k.p.k.), było – co najmniej – przedwczesne. Nadto ujawniły się okoliczności, o których stanowi art. 79 § 1 pkt 3 i 4 k.p.k., rodzące obowiązek udziału obrońcy w postępowaniu, a zarazem wykluczające możliwość wydania wyroku nakazowego (art. 501 § 3 k.p.k.).

Mając powyższe na uwadze należy stwierdzić, że wyrok Sądu Rejonowego w L. zapadł z rażącym naruszeniem przepisów art. 500 § 1 i 3 k.p.k. w zw. z art. 501 § 3 k.p.k., które miało istotny wpływ na jego treść.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

